

והוינן בה לפרש את דברי אבוה דשמואל: מדוע לא שביק להו לבנותיו שיהיו יוצאות בחוטיין, והאנן תנן במתניתין הבנות יוצאות בחוטיין.

ומתריצין: בנתיה דאבוה דשמואל חוטים שלהן דצבעונין הו ולפיכך לא התיר להן לצאת גזירה שמא יבואו לשלפם ולהראותם לחברותיהם, וההיתר השנוי במשנה הוא

בחוטים שאינם צבועים⁽⁶⁶⁾.

ומה שלא שביק להו אבוה דשמואל לבנותיו גניאן גבי הרדי, לימא מפייע ליה לרב הונא דאמר רב הונא: נשים המסוללות המתחככות זו בזו מחמת תאות תשמיש

פפולות לכהונה⁽⁶⁷⁾ ולכך חשש אבוה ס-ה ב דשמואל.

66. והקשו התוספות לעיל [נט, ב] הרי בנזמי האזן מותר לצאת ואין חשש שתשלוף אותם? ותירצו שחוטים יותר קל לשלוף מנזמים. אך מרש"י [שם] נראה שהוא מחלק באופן אחר, שנזמים שהתירו מדובר באשה נשואה שאזניה מכוסות ולכן טורה גדול בשבילה להוריד את נזמיה מהאזן, וכאן מדובר על קטנות בתולות שאזניהן מגולות. [אמנם רש"י לשיטתו להלן בגמרא — שהמעשה בבנות אבוה דשמואל היה כשהן היו בתולות, וראה לעיל במשנה שרש"י מפרש שמדובר בבתולות שהן גם טובלות. אבל התוספות להלן מפרש שמדובר בנשואות].

וכתב המגן אברהם [שג, טז] שלדעת התוספות אישה נשואה תהא אסורה לצאת בחוטים צבועים באזניה, אבל לדעת רש"י רק בתולה ואשה שאזניה מגולות תהא אסורה, ואשה שאזניה מכוסות מותרת לצאת בהן. וראה ביאור הלכה [שג, כ].

67. רש"י מפרש שהיא פסולה רק לכהן גדול, ומשום שאינה נחשבת לבתולה שלימה. ומדובר כשבנות אבוה דשמואל היו בתולות, ואף שלא היה כהן גדול בימיו הקפיד על כך שיהיו בתולות שלימות משום צניעות. אבל התוספות מפרשים שפסולות לכהונה הכונה היא לכל כהן משום איסור זונה, ומדובר בנשים נשואות.

והרמב"ם [איסורי ביאה כא, ח] פסק שאינם נאסרות לכהונה [כמסקנת הגמרא] אבל אסורות

ונדחק שם. והשפת אמת מוסיף ביאור שבאמת יש קמטים בין אצבעות הרגלים שדינם ככית הסתרים שאין צורך שיכנסו שם מים בטבילה, אלא צריך שיהיו ראויים לביאת מים — שלא תהא שם חציצה, והדין [הנ"ל] שאם קדמו מי המקוה והרטיבו את הטובל — הטיט אינו חוצץ, נאמר דוקא במקום שבאו שם המים [ואז הם מחוברים למי המקוה על אף הטיט], אבל במקום יבש שהוא רק ראוי לביאת מים כשהוא נכנס לטיט הוא כבר לא ראוי לביאת מים ולכן הטיט חוצץ. וראה בשפת אמת ביאור נוסף.

והתוספות פירשו שאבוה דשמואל עשה לבנותיו מפצי — לצניעות להסתיר את מקום הטבילה, שחשש שמתוך פחד שיראו אותן טובלות יטבלו במהירות ולא ידקדקו לטבול כדין. וכן פסק השו"ע [יו"ד קצח, לד] שלא לטבול במקום שיש חשש שבני אדם רואים, מהטעם הנ"ל.

ומהרמב"ם [מקואות ט, יג] נראה שהוא מפרש שהמפץ גם נעשה כדי שהמים יהיו מכונסים ולא זוחלין, ויהא להם דין מקוה ולא מעין. אלא שביומי ניסן כשהנהר גדול משך [אבוה דשמואל] מים למקואות בצידי הנהר ובתשרי הוצרך לעשות מקוה בתוך הנהר עצמו, וכן כתב הכסף משנה. [אמנם מדבריו [שם, א, יא] נראה שפירש כמו התוספות, ראה ביאור הגר"א יו"ד רא, יז]

מעייין מטהר כאשר מימיו זוחלים ואילו מקוה מטהר רק כאשר מימיו עומדים. ובימי הפשרת השלגים בניסן יש לחשוש שמא רבו מי הגשמים בנהר פרת על מי המעיין ובטלו תורת מי מעייין מהם, ומי גשמים אינם מטהרים אלא במקווה כשהם עומדים ולא כשהם זוחלים.

ומה שאמר רב שנהר פרת מתברך ממי הגשמים פליגא דשמואל.

דאמר שמואל: נהרא מכיפיה מתברך מעצמו ולא ממי הגשמים.

ופליגא דיריה אדיריה מימרא זו של שמואל

ודחינן: לא אין ראיה מאבוב דשמואל לרב הונא, דאף אם לא נפסלות לכהונה סבר שאין להניחן לעשות כן, כי היכי דלא לילפן גופא נוכראה שיתאור לשכב עם איש.

ועביד להו מקוה ביומי ניסן ולא טבלו בנהר פרת בימי ניסן.

מסייע ליה לרב, דאמר רב: מטרא במערבא — פהרא רבה פרת כאשר יורדים גשמים בארץ ישראל, נהר פרת מעיד על כך שמתרבים מימיו על ידי גשמי ארץ ישראל, ולפיכך לא הניחן לטבול בנהר בניסן סבר שלא ירבו (68) הנוטפין על הזוחלין.

אופן נפסלים הנהרות מלהיות כמעין כמבואר בגמרא כאן, והובאה מחלוקת זו ב"ר"ן [כאן על הרי"ף, ובנדרים מ, ב].

דעת הרמב"ם שדוקא אם הוסיף מים בתוך גומת המעיין הם הופכים למי מעין, אבל אם נוספו מים על המשך זחילת מי המעיין והם רבו על מי המעיין דינם כמקוה, וכך מדובר בנהרות בימי ניסן. והמשנה אחרונה במקואות [א, ז] מפרש שבתוך גומת המעיין דינו כ"קבוע" שאינו בטל ברוב, ומיישב כך את קושיית התרומת הדשן. אך הכסף משנה [ט, יא] מפרש את הרמב"ם באופן אחר.

ודעת הראב"ד שבכל מקום שמי המעיין מתפשטים יכול להוסיף עליהם הרבה מים ושאר דינו כמעין, אבל אם יתרבו המים ויתפשטו מחוץ למקום הקבוע של המעיין התבטלה חשיבות המעיין ונעשה דינו כמקוה [במקום התפשטותו], ובנהרות ביומי ניסן באמצע הנהר מותר לטבול בזוחלין ובצידי הנהר במקום התרחבותו על ידי מי הגשמים דינו כמקוה. [ראה רמב"ם מקואות ט, יא והשגת הראב"ד וכסף משנה שם].

לעשות כן משום "מעשה ארץ מצרים", וכתב שאין לוקים על זה משום שאינו לאו מפורש [על זה לבד, ראה ספר המצוות ל"ת שנגן] אבל מכים אותה מכת מרדות. וסיים: שיש לבעל להקפיד ולמונעה מזה, ונראה שכך הוא פירש את מסקנת הגמרא שאבוב דשמואל הקפיד שלא יישנו יחד כדי שלא יבואו לידי מעשה ארץ מצרים [ולא כפירוש רש"י להלן].

68. התרומת הדשן [רצד] הקשה מדוע מקוה שהוא כשר, אפילו אם יוסיפו עליו כל מים שאובין [פסולים למקוה] שבעולם לא נפסל המקוה, ואילו מעין שנוספו עליו רוב מי גשמים [שהם כשרים לטבילה אלא שמעלתם פחותה ממעין וצריכים להיות אשבורן] נפסל המעיין ונעשה דינו כמקוה? ראה מה שתירץ, והב"ח [יו"ד, רא] הוסיף עוד חילוק.

אך הט"ז [רא, ג] העיר שבאמת גם במעין יש אופנים שאם מוסיף עליו הרבה מים [יותר מרוב] נעשה הכל כמעין וכך מפורש במשנה [מקואות א, ז], אלא שנחלקו הראשונים באיזה אופן אם נתרבו מים על המעיין נשאר דינו כמעין, ובאיזה

נחלקת על מימרא אחרת דאמר שמואל עצמו⁽⁶⁹⁾: **אין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי⁽⁷⁰⁾ בלבד.** ומשום שבשאר ימות השנה חשש שמואל שנתרבו מי הגשמים ובטל מהנהר תורת מעיין.

ומוכח שהוא חזר בו ממה שאמר שכל נהר שגדל, גידולו מהמעיונות שבו.

שנינו במתניתין: **פורפת על האבן ועל האגוז ועל המטבע ובלבד שלא תפרוף לכתחלה בשבת.**

ומקשינן: **והאמרת רישא פורפת,** וכונת המשנה שיותר לפרוף לכתחלה בשבת,

שהרי לא בא התנא להשמיענו שיוצאת בשבת כשבגדיה פרופים שהרי כבר שנינו "מדיות יוצאות פרופות". וקשה הרישא שאמר פורפת על הסיפא שלא תפרוף לכתחלה בשבת.

אמר אביי: הרישא שפורפת לכתחלה בשבת מדובר באבן או באגוז שאין בהם תורת מוקצה [אגוז אינו מוקצה — ואבן עגולה שדרכה לפרוף בו אינו מוקצה כשיחדה במחשבתו לכך מבעוד יום].

והסיפא שלא תפרוף לכתחלה בשבת, **אתאן למטבע** שצריך מעשה מערב שבת לבטל ממנו תורת מוקצה⁽⁷¹⁾.

[בזוחלין].

וכונת שמואל בדבריו: **פרת, וביומי תשרי,** למעט שני דברים — שנהר שלפעמים הוא יבש לגמרי אסור לטבול בו אפילו ביומי תשרי ובזמן שהוא מלא, משום שדוקא נהר פרת וכיוצא בו שאינו יבש לעולם אין לחשוש שכל מימיו הם מהגשמים והפשרת שלגים. וכך מי שלא מכיר את טבעו ודרכו של נהר פרת [וכיוצא בו] יכול לטבול בו רק ביומי תשרי שאז אין כלל חשש שרבו עליו מי הגשמים, אבל מי שידוע ומכיר את הנהר ורואה שלא נתרבו מימיו הרבה יותר מאשר בימי תשרי יכול לטבול בו גם בשאר ימות השנה. והרמ"א [רא, ב] פסק שאף במקומות שנוהגים לטבול בנהרות כל השנה, אם הנהר לפעמים יבש לגמרי אסור לטבול בו.

71. **הרשב"א** תמה מה החילוק בין אבן למטבע, ומדוע מטבע צריכה יותר ייחוד מערב שבת והריטב"א מפרש שטבע מפני חשיבותו לא מספיק שיחשוב וייחדו בכונה או דיבור אלא צריך מעשה. וראה פני יהושע. אך רבי עקיבא איגר [בשו"ע שג, כב] כתב

69. הר"ן [על הרי"ף, בנדרים מ, ב] מפרש בשם הרמב"ן ששמואל לא חזר בו ממה שאמר שיותר לטבול בנהרות זוחלין אפילו כשרבו עליהם מי גשמים, אלא שהוא מחמיר לנהוג למעשה כמו רב ואבוה דשמואל, ולכן פסקו הרי"ף והרמב"ם [י, ג] שאסור לטבול בנהרות בימי ניסן. וכך פסק השו"ע [רא, ב], והרמ"א כתב שכך נכון להורות ולהחמיר.

אבל רבנו תם פסק כשמואל שיותר לטבול בנהרות גם כשנתרבו עליה מי הגשמים, ומשום שהגמרא בבכורות [נה, ב] אומרת שיש סתם משנה כדבריו. והרמ"א [רא, ב] כתב שכך נהגו ברוב המקומות שאין בהם מקוה, ואין למחות ביד הנוהגים להקל. אלא שיש הגבלות באיזה נהרות מותר וכדלהלן.

70. כתב הר"ן [על הרי"ף, ובנדרים מ, ב] שאין כונתו לפסול את כל הנהרות חוץ מנהר פרת, וכן לא נפסל נהר פרת כל השנה חוץ מתשרי, אלא הכל לפי הענין ואם יש חשש שרבו מי הגשמים על הנהר אסור לטבול בו, ואם אין חשש שהתרבו מי הגשמים כל כך מותר לטבול בנהר

אבל הכא אי לא שרית ליה להוציא דרך הערמה לא אתי לאפוקי לצורך בנה, שמא לא התירו באופן כזה?

או דלמא, יש לומר להיפך שאפילו למאן דאמר אין מערימין בדליקה יש לחלק ולומר, דוקא התם דרך הוצאה בכך שמוכרי כסות מוציאים הרבה בגדים דרך מלבוש לכך אסרו, אבל הכא אין דרך הוצאה של אגוז בכך על ידי שקושרת את הבגד בו, אימא שפיר דמי והתירו להערים.

תיקו! (72)

מתניתין:

הקייטע שנקטעה רגלו יוצא בקב שלו המחזיקה את רגלו ומאפשר לו ללכת [ומלבד זה יש לו משענת שמחזיק בידו] לפי שהוא משמש לו כמנעל, דברי רבי מאיר.

בעי אביי: אישה מהו שתערים ותפרוף על האגוז כשמתרחה להוציא כדי לתנו לבנה הקטן לאוכלו בשבת?

בפרק כל כתבי [לקמן דף ק"כ] נחלקו האם מותר להערים בשעת הדליקה וללבוש כל מה שיכול ללבוש כדי להציל את הבגדים, או אסור, ומסתפקת הגמרא האם הספק אם מותר להערים ולפרוף, יהא תלוי באותה מחלוקת.

ואמרינן: תיבעי למאן דאמר בדליקה שמערימין, ותיבעי גם למאן דאמר בדליקה שאין מערימין שיש לחלק ולומר שהערמה בפריפת אגוז שונה.

תיבעי למאן דאמר מערימין בדליקה, שמא יש לחלק שדוקא התם הוא שהתירו חכמים להערים ולהוציא דרך מלבוש משום דאי לא שרית ליה להוציא כך, מתוך שבהול על ממונו אתי לכבווי ולעבור על איסור תורה,

דרבנן. אך הרמב"ם [יט, כתב שאסור להערים ולפרוף ולא חילק. [ונראה מדבריו שאפילו לרשות הרבים אינו איסור דאורייתא שאינו דרך הוצאה וכך משמע בגמרא. וראה בית יוסף [שג].

והוסיף הרמב"ם שאם פרפה מותר לה לצאת בו, והטור והשו"ע [שג, כב] הוסיפו על דבריו שמדובר שפרפה מערב שבת, ופסקו שאם פרפה בשבת אסור לה לצאת עמו לרשות הרבים [שם, כג]. אך השלטי הגיבורים תמה מנין להם שייוחד מטבע במעשה לפרוף בו צריך להיות מערב שבת, וכתב שבפשטות כונת הרמב"ם שאם פרפה בשבת עצמה אף שהיה אסור לה לפרוף מותר לה לצאת בו. וראה תהלה לדוד [שג, ט].

שאם הוא מייחד את המטבע לעולם שהוא יהא מונח בכגד לפרוף בו באופן קבוע, מותר אפילו לייחדו ולפרוף בו בשבת עצמה, וכאן מדובר שהוא מייחד אותו לפרוף בו רק בשבת זו ולכן צריך לעשות בו מעשה מערב שבת. ולפי זה צריך לומר שמדובר כאן באבן עגולה שמיועדת לפרוף בה ולכן מועיל בה ייחוד לשבת אחת, אבל אבן רגילה לא מועיל לייחד אותה לשבת אחת כמו שפסק המגן אברהם [שח, מג]. ראה משנה ברורה שג, עג.

72. הטור ושו"ע פסקו [שא, כג] שלרשות הרבים אסור ולכרמלית מותר, ומשום שכל ספק דאורייתא לחומרא וספק דרבנן לקולא ורשות הרבים הוא איסור הוצאה דאורייתא וכרמלית